

Exam. Code : 103204

Subject Code : 1126

B.A./B.Sc. Semester—IV

INDUCTIVE LOGIC AND SOCIAL PHILOSOPHY**Paper—Philosophy Opt. (ii)**

Time Allowed—3 Hours] [Maximum Marks—100

Note :— Attempt **ONE** question each from Sections A, B, C and D. Section—E is compulsory.**SECTION—A**

1. Define Induction. What are the characteristics of Induction ?
15
2. What are the differences between Deduction and Induction ?
15

SECTION—B

3. What are the differences between Nyaya Syllogism and Aristotelian Syllogism ?
15
4. What is Anumana in Nyaya Darshan ? What are its kinds ?
15

SECTION—C

5. What is Democracy ? What are the essential characteristics of democracy ?
15
6. Explain and illustrate the concepts of Justice and Equality as virtues in Sikhism.
15

SECTION—D

7. Write a detailed note on Corruption as social evil. 15
8. What is the meaning, nature and causes of crime ? 15

SECTION—E

9. Answer the following questions in 6-8 lines :

- (i) What is analogy ?
- (ii) What is the concept of Plurality of causes ?
- (iii) What is the nature of Indian Logic ?
- (iv) What is Vyapti ?
- (v) What is Socialism ?
- (vi) What is Swaraj ?
- (vii) Define Sarvodaya.
- (viii) What is the concept of Punishment ?
- (ix) What is Capital Punishment ?
- (x) What is Scientific Induction ? 4×10=40

(Punjabi Version)

ਨੋਟ : ਕੋਈ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ, ਹਰ ਇੱਕ ਭਾਗ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਭਾਗ ਹੁ ਸਾਰਾ ਹੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।

ਭਾਗ-ੳ

1. ਆਗਮਨ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਉ। ਆਗਮਨ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਕੀ ਹਨ ? 15
2. ਆਗਮਨ ਅਤੇ ਨਿਗਮਨ ਵਿੱਚ ਕੀ ਅੰਤਰ ਹੈ ? 15

ਭਾਗ-ਅ

3. ਨਿਆਂ ਸਿਲੋਜਿਜ਼ਮ (Nyaya Syllogism) ਅਤੇ ਅਰਸਤੂ ਦੇ ਸਿਲੋਜਿਜ਼ਮ ਵਿੱਚ ਕੀ ਅੰਤਰ ਹੈ ? 15
4. ਨਿਆਂ ਦਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਅਨੁਮਾਨ ਕੀ ਹੈ ? ਅਨੁਮਾਨ ਕਿੰਨੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ? 15

ਭਾਗ-ੲ

5. ਲੋਕਤੰਤਰ ਕੀ ਹੈ ? ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਕੀ ਹਨ ? 15
6. ਸਿੱਖ ਮਤ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂ ਅਤੇ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਸਦਗੁਣ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਰਣਨ ਅਤੇ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 15

ਭਾਗ-ਸ

7. ਸਮਾਜਿਕ ਬੁਰਾਈ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਤੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨੋਟ ਲਿਖੋ। 15
8. ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਅਰਥ, ਸਵਰੂਪ ਅਤੇ ਕਾਰਣ ਕੀ ਹਨ ? 15

ਭਾਗ-ਹ

9. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ 6-8 ਲਾਈਨਾਂ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰ ਦਿਉ :
- (i) ਸਾਦ੍ਰਸ਼ (Analogy) ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ ?
- (ii) ਬਹੁਕਾਰਨਵਾਦ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਕੀ ਹੈ ?
- (iii) ਭਾਰਤੀ ਤਰਕ-ਸ਼ਾਸਤਰ ਦਾ ਸਵਰੂਪ ਕੀ ਹੈ ?
- (iv) ਵਿਆਪਤੀ ਕੀ ਹੈ ?
- (v) ਸਮਾਜਵਾਦ ਕੀ ਹੈ ?
- (vi) ਸਵਰਾਜ ਦੇ ਅਰਥ ਕੀ ਹਨ ?
- (vii) ਸਰਵੋਦਿਆ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਉ।
- (viii) ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਕੀ ਹੈ ?
- (ix) ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਕੀ ਹੈ ?
- (x) ਵਿਗਿਆਨਿਕ ਆਗਮਨ ਕੀ ਹੈ ? 4×10=40

(Hindi Version)

ਨੋਟ :— ਕੋਈ ਪਾਂਚ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਪ੍ਰत्येक भाग में से एक प्रश्न करना ज़रूरी है। भाग ड सारा ही अनिवार्य है।

भाग—क

1. आगमन की परिभाषा दें। आगमन की विशेषताएं क्या हैं ? 15
2. आगमन और निगमन में क्या अन्तर है ? 15

भाग—ख

3. न्याय सिलोजिज़्म और अरस्तु के सिलोजिज़्म में क्या अन्तर है ? 15
4. न्याय दर्शन में अनुमान क्या है ? अनुमान कितने प्रकार का होता है ? 15

भाग—ग

5. प्रजातंत्र क्या है ? प्रजातंत्र की अनिवार्य विशेषताएं क्या हैं ? 15
6. सिक्ख मत में न्याय और समानता के विचारों का सद्गुण के रूप में विवरण और व्याख्या करो। 15

भाग—घ

7. सामाजिक बुराई के रूप में भ्रष्टाचार पर विस्तार में एक नोट लिखें। 15
8. अपराध के अर्थ, स्वरूप और कारण क्या हैं ? 15

भाग—ङ

9. निम्नलिखित प्रश्नों के 6-8 पंक्तियों में उत्तर दें :

- (i) सादृश्य (Analogy) का क्या अर्थ है ?
- (ii) बहुकारणवाद का विचार क्या है ?
- (iii) भारतीय तर्कशास्त्र का स्वरूप क्या है ?
- (iv) व्याप्ति क्या है ?
- (v) समाजवाद क्या है ?
- (vi) स्वराज के अर्थ क्या हैं ?
- (vii) सर्वोदय की परिभाषा दें।
- (viii) सज़ा का विचार क्या है ?
- (ix) मौत की सज़ा का विचार क्या है ?
- (x) वैज्ञानिक आगमन (Scientific Induction) क्या है ?

4×10=40